

MAPAREA SERVICIILOR PUBLICE ESEŢIALE MEDIULUI DE AFACERI DIN PERSPECTIVA DISPONIBILITĂŢII ELECTRONICE

EXONERARE: Acest studiu a fost realizat cu sprijinul poporului American prin intermediul Agenţiei Statelor Unite pentru Dezvoltare Internaţională (USAID). Responsabilitatea cu privire la conţinut aparţine doar companiei Nathan Associates LLC şi nu reflect neapărat opinia USAID sau a Guvernului Statelor Unite ale Americii.

CUPRINS:

1.	CONTEXT.....	3
2.	CONSTATĂRI ȘI RECOMANDĂRI	4
3.	EVALUAREA PRELIMINARĂ A SERVICIILOR PACHETULUI DIGITALIZARE 01.....	23
4.	PROPUNERI DE MODIFICĂRI A CADRULUI NORMATIV	34
5.	CONCLUZII	37

1. CONTEXT

Digitalizarea serviciilor publice pentru cetățeni, în mod particular pentru mediul de afaceri rămâne în continuare o prioritate a Guvernului Republicii Moldova. Pandemia Covid-19 a oferit o precondiție fără precedent pentru dezvoltarea de noi servicii publice accesibile de la distanță. Astfel, Guvernul Republicii Moldova continuă să aibă preocuparea de a încuraja inițiativele de afaceri, de a optimiza procesele administrative și de a înlătura alte bariere instituționale care pun în dificultate gestionarea afacerilor, etc. În mod cert, pe parcursul ultimilor 3 ani s-a reușit promovarea mai multor inițiative, cum ar fi Pachetul Legislativ pentru Digitalizare 1.0 (Legea nr. 175/2021). Momentan este examinat în Parlament Pachetul Legislativ pentru Afaceri la Distanță în Republica Moldova (Contactless Business in MD), care vine să extindă varietatea de servicii publice electronice disponibile antreprenorilor locali, diasporei care intenționează să desfășoare activități comerciale de la distanță, cât și investitorilor străini.

Procesul de transformare electronică a guvernării prin digitalizarea serviciilor publice continuă să fie o prioritate, care se regăsește în Planul de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de către Comisia Europeană în Avizul său pentru cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană aprobat de Comisia Națională pentru Integrare Europeană pe data de 4 august 2022.

Scopul acestui exercițiu este de a identifica cele mai solicitate servicii publice pe care le poate accesa un antreprenor pe parcursul activității sale de la momentul fondării unei societăți comerciale; în ce măsură acestea sunt accesibile de la distanță în mod electronic și care sunt dificultățile în accesarea acestora. Totodată, acest raport acoperă și o evaluare preliminară a serviciilor digitalizate în contextul Pachetului de Digitalizare 1

Pe parcursul elaborării acestei analize au avut loc mai multe discuții cu reprezentanții Consiliului Economic de pe lângă Prim-Ministrul Republicii Moldova. Având în vedere că în această perioadă s-a promovat un nou pachet de inițiative legislative numit *Contactless Business in Moldova Initiative*, unele recomandări au fost formulate la acea etapă pentru o eventuală includere în pachetul de modificări legislative.

2. CONSTATĂRI ȘI RECOMANDĂRI

Nr.	Servicii	Descriere/Scopul serviciului	Formatul în care se livrează serviciul	Durata	Dificultăți/factori ce descurajează dezvoltarea unei afaceri	Comentarii și opțiuni de soluționare a dificultăților
A. IDENTIFICAREA STRĂINILOR ȘI IMIGRARE						
1.	Identificarea străinilor/ emiterea unui număr de identificare (IDNP)	<p>Acest serviciu nu este momentan disponibil în Republica Moldova. Intrarea străinilor în Republica Moldova se realizează în temeiul prevederilor Legii nr. 269/1994 cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova, precum și a Legii nr. 200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova. Scopul intrării/șederii unui străin se documentează și în funcție de acest lucru se emite actul necesar (viză de intrare, permis de ședere, muncă).</p> <p>Având atribuit un număr de identificare la intrarea în țară sau la solicitarea unui străin, acestuia i se oferă perspectiva de a</p>	Electronic/ în persoană/ prin reprezentare	n/a	<p>Nu ar fi posibilă desfășurarea afacerii la distanță fără a avea un instrument de identificare a străinului, cum ar fi un număr de identificare (IDNP) oferit printr-o procedură simplificată ce nu presupune neapărat obținerea unui permis de ședere.</p> <p>Deși la nivel de reglementare aparent străinului i s-ar atribui un singur număr de identificare, la modul practic acestuia i se pot atribui mai multe numere de identificare în funcție actul de identitate cu care intră pe teritoriul Republicii Moldova. Astfel, se poate întâmpla că o dată schimbat un act de identitate a străinului acestuia i se va atribui un alt număr de identificare. La fel, la modul practic se atribuie numere de identificare diferite pentru</p>	<p>Proiectul de lege privind modificarea unor acte normative <i>Contactless Business in Moldova Initiative</i> a prevăzut câteva soluții privind emiterea unui număr de identificare a străinilor, cum ar fi oferirea unui IDNP la intrarea în țară la frontieră. Modificări corespunzătoare se propun în Legea nr. 200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova.</p> <p>Emiterea unui număr de identificare nu ar fi obiect de modificare doar a Legii nr. 200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova. În acest sens, a se lua în considerație și modificarea corespunzătoare a Hotărârii de Guvern nr. 333/2002 privind aprobarea Conceptului sistemului informațional automatizat Registrul de stat al</p>

		accesa alte servicii publice și private disponibile, cum ar fi: abonamentul de telefonie mobilă, deschiderea unui cont bancar, înregistrarea unei persoane juridice, obținerea unei semnături electronice calificate, etc.			cetățenii străini care au mai multe cetățenii și intră pe teritoriul Republicii Moldova în baza a diferitor acte de identitate. Autoritățile responsabile explică că acest lucru se datorează particularităților tehnice ale sistemelor informatice.	populației și Regulamentul cu privire la Registrul de stat al populației. Astfel, urmează a fi introduse amendamente pe partea identificării inițiale a străinului la distanță .
2.	Viza (în scop de afaceri)	<p>Lista străinilor care au obligația deținerii unei vize la intrarea, ieșirea și tranzitarea teritoriului Republicii Moldova este publicată/actualizată de către Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene.¹</p> <p>Vizele de scurtă ședere în scop de afaceri de tip C/A–se eliberează cetățenilor din statele terțe care urmează să călătorească în Republica Moldova în scopuri economice sau comerciale, pentru încheierea de contracte sau negocieri, pentru verificarea utilizării și exploatarea bunurilor achiziționate sau vândute în scopuri comerciale și contractele de cooperare</p>	<p>Electronic (E-visa) www.evisa.gov.md</p> <p>Obținerea vizei de către un străin este condiționată de prezentarea unei invitații. Acest serviciu aparent ar fi posibil să fie solicitat în mod electronic în felul în care este prevăzut de lege, însă informații privind accesarea electronică a acestui serviciu, precum și obținerea invitației</p>	<p>Durata examinării solicitării pentru obținerea unei vize este de până la 10 zile calendaristice de la data depunerii solicitării.</p> <p>Termenul poate fi prelungit după caz până la 20 de zile calendaristice.</p> <p>Obținerea unei invitații de la Biroul Migrație și Azil este de până la 10</p>	<p>În cazul unei vizite de afaceri, străinul urmează să obțină o invitație de la un partener de afaceri, de la o organizație, autoritate, etc. A se nota că scopurile de afaceri pot fi diverse, iar străinul nu e neapărat să aibă un punct de contact în Moldova. Aceste situații pot fi atunci când un străin intenționează să analizeze piața, să facă cunoștință cu noi parteneri, să viziteze niște locații de interes pentru a dezvolta o afacere potențială, etc. În alte circumstanțe, acesta poate veni cu scopul de a înregistra o companie în Republica Moldova doar din simplu motiv că i-ar părea atractiv regimul fiscal, sau regimul fiscal preferențial din parcul</p>	<p>Solicitarea unei invitații în cazul vizitelor de afaceri se atribuie unei liste de țări exhaustive, care de principiu conțin mai multe state din Asia și Africa. Crearea și amendarea acestei liste ține de politicile de securitate ale Republicii Moldova. Totodată, pentru a nu aplica o politică discriminatorie față de resortisanții anumitor state indiferent de originea lor, această listă se recomandă a fi revăzută la o anumită perioadă evaluându-se dacă se mai impune din punct de vedere a securității naționale amendarea acestei liste prin excluderea sau adăugarea țărilor a căror cetățeni necesită invitație pentru obținerea vizei.</p> <p>Chiar și în aceste condiții, necesitatea existenței acestor două proceduri separate nu este</p>

¹ [Regimul de vize pentru cetățenii altor state](#)

		<p>industrială, precum și cetățenilor din statele terțe care sunt sau vor deveni fondatori/acționari ai societăților comerciale din Republica Moldova.</p> <p>După caz străinul poate aplica și pentru o viză de lungă durată de tip D, care îi va permite să obțină în consecință și un permis de ședere permanent.</p>	<p>electronice nu este disponibilă.</p>	<p>zile calendaristici de la data solicitării. Acest termen este separat de termenul de emisie a vizei, or acest document se solicită în prealabil depunerii solicitării pentru viză.</p>	<p>IT sau pe motiv că forța de muncă este mai ieftină, etc.</p> <p>Legea nr. 200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova la art. 27 reglementează procedura obținerii invitației pentru străini, care este un document obligatoriu în vederea obținerii unei vize. Merită a fi menționat că invitația nu se elaborează în formă liberă emisă de un cetățean al Republicii Moldova. Invitația este emisă de o autoritate (Biroul de Migrație și Azil) la solicitarea cetățeanului RM ce se supune unei aprobări în termen de 10 zile. Solicitarea obținerii invitației este însoțită de alte acte (10 la număr) ce se pune la dispoziția BMA. Mai multe detalii în privința accesării acestui serviciu a se vedea la:</p> <p>www.bma.gov.md (<i>eliberarea invitației</i>)</p>	<p>neapărat cea mai reușită. Invitația și procesul de depunere pentru viză sunt etape ce pot fi comasate procedural, unde se pot verifica informațiile privind solicitantul vizei.</p> <p>Informațiile privind scopul vizitei, a persoanelor de contact, a locului unde va staționa pot fi livrate în procesul obținerii vizei prind declarațiile făcute de solicitant pe care autoritatea le poate verifica.</p>
3.	Permisul de ședere pentru un investitor	<p>Permisele de ședere sunt necesare pentru străinii care intenționează să rămână o perioadă mai lungă de timp pe teritoriul Republicii Moldova. Lista</p>	<p>În persoană</p> <p>Străinul este obligat să se prezinte personal la ghișeul unic</p>	<p>Termenul examinării solicitării pentru obținerea dreptului de</p>	<p>Factorul descurajator al accesării acestui serviciu este imposibilitatea electronică de al accesa cel</p>	<p>Legea nr. 100/2010 deja a prevăzut condiții (detaliate în coloana nr. 2) pentru investitori, care sunt exceptați de a obține permise de ședere. Însă în condițiile în care aceștia</p>

		<p>de acte prezentate autorității pentru străini diferă în funcție de scopul solicitării. Astfel, pentru străinul care este asociat/acționar în cadrul unei companii înregistrate în Republica Moldova, deține funcția de director/administrator sau altă funcție de conducere într-o companie sunt prezentate acte suplimentare privind calitatea acestuia în cadrul companiei.</p> <p>Legea nr. 200/2010 în art. 43 alin. (8) prevede posibilitatea de a presta muncă pe teritoriul Republicii Moldova în baza vizei, a dreptului de aflare sau a dreptului de ședere provizorie în scop de muncă și a unui permis de ședere provizorie în scop de muncă asociații, acționarii și membrii consiliului de administrație al beneficiarului solicitant, care efectuează investiții străine și nu dețin funcții remunerate în cadrul acestuia, pe o perioadă ce nu trebuie să depășească 90 de zile calendaristice în decursul oricărei perioade</p>	<p>pentru documentarea străinilor.</p>	<p>ședere/prelungire este de 30 de zile. Acest termen poate fi redus până la 10 zile la cererea solicitantului în schimbul unei taxe suplimentare.</p>	<p>puțin pentru depunerea solicitării.</p>	<p>depășesc perioada prevăzută de 90 de zile, sunt obligați să dețină în condițiile legii permise de ședere. Iar, la această etapă dificultatea apare în a accesa la distanță acest serviciu cel puțin pentru depunerea actelor.</p> <p>Proiectul legii <i>Contactless business</i> prevede deja mai multe posibilități de a depune cererea pentru acordarea dreptului de ședere provizorie, inclusiv în format electronic.</p>
--	--	--	--	---	--	---

		de 180 de zile calendaristice. Aceeși regulă se aplică și administratorului beneficiarului solicitant.				
4.	Permisele de muncă pentru salariații care prestează munca la distanță în cadrul companiilor înregistrate în Republica Moldova.	<p>Permisele de muncă se eliberează în baza vizei de tip C sau D. Acest lucru le permite străinilor să fie integrați în sistemul fiscal, de asigurări sociale și medicale etc.</p> <p>Lista de acte ce urmează a fi prezentate diferă de tipul muncii prestate: lucrători în IT, profesioniști de înaltă calificare; străinii a căror profesie este inclusă în ocupații profesionale cu prioritate ridicată; străini angajați în proiecte de asistență externă etc. Nu există reglementări speciale pentru salariații ce prestează muncă la distanță în cadrul companiilor moldovenești.</p>	În persoană	<p>Termenul de examinare a solicitării permisului de ședere în scop de muncă/permis de muncă este de 90 de zile.</p> <p>Acest termen poate fi redus la 2 sau 1 lună, la solicitarea străinului condiționată de achitarea unei taxe suplimentare de urgentare.</p>	<p>Toată procedura se realizează în fața autorității de migrație în persoană; majoritatea documentelor se prezintă în original sau în copii. Unele acte, cum ar fi cazierul judiciar se prezintă în original, alte acte se traduc, apostilează, supralegalizează după caz; confirmarea cazării se prezintă în original.</p>	<p>Proiectul <i>Contactless Business</i> prevede deja mai multe posibilități de a depune cererea pentru acordarea dreptului de ședere provizorie în scop de muncă, inclusiv în mod electronic fiind transmisă autorității competente pentru străini în forma documentelor electronice semnate cu semnătură electronică în condițiile legii.</p> <p>Soluția propusă în proiectul de lege este una oportună, însă poate întâmpina dificultăți la modul practic pe motiv că străinul aflat în străinătate îi va fi dificilă obținerea unei semnături electronice în condițiile legii în prealabil depunerii cererii pentru obținerea permisului de ședere provizorie în scop de muncă. Această situație poate fi depășită doar în condițiile în care și obținerea semnăturii electronice se poate face la distanță.</p>

						În cazul în care semnătura aplicată aparține unui solicitant cetățean UE nu ar trebui să existe problema recunoașterii acestei semnături de către autoritățile din Republica Moldova.
B. ÎNREGISTRAREA UNEI COMPANII ȘI a modificărilor în Registrul de stat al unităților de drept						
5.	Înregistrarea unei companii²	Potrivit Legii nr. 220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, o companie ar putea fi înregistrată în mod electronic. La modul practic acest lucru înseamnă semnarea electronică a solicitării și expedierea acesteia prin e-mail la ASP. Achitarea serviciului poate fi realizată prin MPay (serviciul guvernamental de plată electronică).	În persoană/ electronic (E-mail)	24 ore 4 ore	Cea mai mare provocare pentru antreprenori la etapa înregistrării unei companii este de a urmări cu strictețe modele de acte puse la dispoziție de registratorii ASP (Statute, procese verbale, decizii, contracte, etc.). Chiar dacă cadrul normativ nu impune un anumit model pentru statutul unei companii, este preferabil de a opta pentru un model prestabilit astfel încât procedura înregistrării să se producă fără dificultăți. În cazul în care solicitantul insistă pe propriile modele	Pentru cetățenii Republicii Moldova înregistrarea unei companii în mod electronic este posibilă în cazul în care fondatorul/ii dețin semnături electronice. Astfel, toate actele necesare înregistrării (solicitarea, statutul, decizia, procesul verbal, declarațiile beneficiarilor efectivi, etc.) se semnează în mod electronic și se transmite prin e-mail unui registrator ASP/ sau la o poștă electronică anunțată în acest sens. Identitatea solicitanților/fondatorilor poate fi verificată cu ușurință de către ASP în condițiile în care

² A se avea în vedere Societățile cu Răspundere Limitată (cea mai uzuală formă de organizare juridică a unei persoane juridice)

				<p>de acte, elaborate de avocați, consilieri juridici acest lucru va presupune de regulă mai multe vizite la ASP pentru discuții suplimentare cu registratorii sau scrierea unor petiții, solicitări, clarificări.</p> <p>În cazul solicitanților acestui serviciu cetățeni străini, care verificând informațiile disponibile public pot veni cu acte pe propriile modele traduse, apostilate și supralegalizate. Dar, care pot fi considerate neconforme de către registratorii ASP.</p> <p>Registratorii ASP recomandă în cazul cetățenilor străini care nu se pot deplasa pentru acest exercițiu în Moldova să mandateze pe cineva prin procură cetățean al Republicii Moldova. Procura preferabil să fie întocmită fie în Republica Moldova, fie la serviciile consulare în care cetățeanul străin își are reședința.</p>	<p>această instituție gestionează Registrul populației.</p> <p>Același serviciu de înregistrare a unei companii este mai puțin accesibil de a se realiza în mod electronic pentru cetățeni străini, care nu neapărat dețin semnături electronice în Republica Moldova/valabile în Republica Moldova.</p> <p>În anul 2022 doar 7 companii au fost înregistrate utilizând în mod exclusiv mijloace electronice.</p> <p>Depășirea dificultăților nu ține neapărat de modificări a cadrului normativ, dar ar necesita intervenții cel puțin în următoarele aspecte:</p> <ol style="list-style-type: none"> instruirea registratorilor ASP în drept corporativ. Oferirea posibilității solicitanților de a prezenta propriile modele de acte spre înregistrare. Dezvoltarea unei platforme electronice/modul pe site-ul ASP sau pe un alt portal guvernamental integrat cu ASP unde să existe posibilitatea accesării serviciului de înregistrare a unei companii, în care solicitantul să poată fi identificat la autentificarea în
--	--	--	--	---	---

						<p>sistem, să încarce solicitarea și actele necesare înregistrării, să achite serviciul, să urmărească etapele examinării solicitării, etc. (Acest lucru parțial se regăsește în Conceptul RSUD).</p> <p>Operarea modificărilor în Legea nr. 220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali prin a se reglementa în mod expres înregistrarea unei persoane juridice în mod electronic. Momentan Legea face trimitere la o lege deja abrogată privind semnătura și documentul electronic. La fel, utilizează un termen de rețea electronica nedefinit în aceeași lege și nici în alt act normativ de profil (cum ar fi Legea nr. 241/2007 privind comunicațiile electronice).</p>
6.	Lista de acte necesare pentru înregistrarea unei companii	Lista actelor necesare pentru înregistrarea unei companii (cu titlu de exemplu S.R.L, fiind cea mai utilizată formă de organizare) și ulterior a înregistrării modificărilor ajunge până la 11 acte ce urmează a fi prezentate ASP.	În persoană /electronic (E-mail)	24 ore 4 ore	Colectarea acestor acte poate deveni un exercițiu dificil atât pentru cetățenii RM, cât și pentru cetățenii străini care intenționează să desfășoare o afacere în Republica Moldova. Cea mai mare provocare este incertitudinea dacă un registrator ASP va accepta sau nu un anumit act care diferă de modelul cu care	<p>Pentru a depăși aceste dificultăți sunt relevante comentariile de mai sus de la pct. 5. Soluțiile nu țin neapărat de cadrul normativ defectuos, cât de <i>modus operandi</i> a registratorilor ASP.</p> <p>O altă soluție ar fi oferirea posibilității unui străin de a accesa servicii notariale electronice și de a putea emite o procură electronică unui terț</p>

					aceștia sunt obișnuiți să lucreze. Acest lucru se întâmplă în mod tradițional la tranzacțiile de vânzare-cumpărare de cote sociale sau modificări ale Statutului în care asociații își doresc să reglementeze particularități de administrare a afacerii.	pentru a opera toate înregistrările necesare la ASP și nu doar. Această soluție este acoperită prin propunerile de modificare a cadrului normativ în pachetul <i>Contactless business</i> , care se referă în principal la: identificare la distanță și întocmirea actelor notariale la distanță și în format electronic.
7.	Vărsarea aportului în natură (asociat unic)	Capitalul social este o componentă obligatorie a constituirii unei companii. Asociații decid valoarea acesteia, nu există capital social minim pentru cea mai utilizată formă de organizare (SRL). Potrivit Legii nr.135/2007 privind societățile cu răspundere limitată, aportul asociaților se poate face în numerar/virament bancar, precum și în bunuri. În cazul mărfurilor, valoarea acestora va fi evaluată de către un evaluator acreditat. Străinii pot contribui și în valută.	n/a	30 de zile	Pot exista provocări în recunoașterea rapoartelor de evaluare din partea evaluatorilor străini (în cazul asociatului unic care este cetățean străin și vrea să verse aportul în natură).	Cadrul normativ urmează să clarifice dacă este necesară ca evaluarea să fie efectuată numai de evaluatori naționali sau nu. Ar fi suficient să existe o evaluare de către persoana autorizată în acest sens. Pot exista situații în care în Moldova nu s-au putut găsi evaluatori/experti care să întreprindă o anumită evaluare din cauza particularităților bunului, de exemplu. Se recomandă a modifica în acest sens art. 18 alin. (3) Legea nr. 135/2007.

8.	Extrasele din Registrul unităților de drept	Este un document solicitat de regulă pentru orice tranzacții cu terții, sau accesarea altor servicii publice, De asemenea, este deseori preferat un extras cu o vechime de cel mult 6 luni (ex. Băncile solicită extrase noi)	În persoană/ electronic În decembrie 2022 a fost emis un serviciu complet electronic, de la depunerea solicitării până la emiterea extrasului. În cazul în care solicitantul are nevoie de copia originală pe hârtie, documentul poate fi livrat prin MDelivery (serviciul public de livrare).	1oră/4ore 1 zi/3 zile	Acest serviciu este disponibil complet electronic pentru cetățenii care au semnături electronice și ar putea accesa MCabinetul lor virtual. Prin urmare, acest serviciu este disponibil în special pentru cei cu semnături electronice și cu mai multă abilitare electronică.	<p>Pentru un astfel de serviciu destul de solicitat este mai indicat să fie disponibil pentru un cerc cât mai larg de persoane fără condiționarea posesiei unei semnături electronice.</p> <p>Odată ce solicitarea serviciului poate fi realizată pe o platformă electronică, unde o persoană se identifică pe baza datelor personale furnizate, certificatul poate fi trimis printr-un e-mail care reprezintă o experiență mai prietenoasă din perspectiva unui utilizator cu cunoștințe medii în domeniu tehnologic/sau i se poate furniza un cod QR unde poate fi accesat extrasul.</p> <p>Deși MCabinet este un produs ușor accesibil unui cetățean al RM, acesta nu este momentan disponibil unui cetățean străin care și-ar dori desfășurarea unei activități economice.</p> <p>Soluția nu presupune modificări a cadrului normativ, ci posibilități tehnice ale serviciului de a livra extrase electronice fără obligativitatea aplicării semnăturii electronice a solicitantului sau a accesării MCabinet.</p>
----	--	---	--	--------------------------	---	--

						(servicii.gov.md)
9.	Înregistrarea modificărilor în Registrul de stat al persoanelor juridice	<p>Modificarea administratorului</p> <p>Modificarea sediului</p> <p>Înregistrarea unor noi asociați</p>	În persoană/ prin reprezentare/ electronic (E-mail)	<p>24 ore</p> <p>4 ore</p>	A se vedea comentariile de la pct. 5 și 6	A se vedea comentariile de la pct. 5 și 6

C. ÎNREGISTRĂRI LA ALTE AUTORITĂȚI PUBLICE (ASIGURĂRI SOCIALE, MEDICALE, FISCALE, NOTIFICĂRI ÎN COMERȚ, ETC.)

10.	Înregistrarea la CNAS	<p>Toate persoanele juridice sunt obligate să dețină un certificat de înregistrare ca plătitor de contribuții la bugetul asigurărilor sociale de stat.</p> <p>Codul CNAS se atribuie o singura dată și reprezintă numărul de identificare al plătitorului pe toată perioada de activitate.</p> <p>În ceea ce privește declarația salariilor și contribuțiile sociale ale acestora, declarația este disponibilă electronic pe servicii.fisc.md/</p>	Electronic/ în mod automat	Instant	<p>Se eliberează automat pe baza informațiilor din Registrul de stat al persoanelor juridice de la ASP. Există anumite categorii de plătitori care vor obține acest certificat personal, în cazul în care entitatea lor nu este înregistrată la ASP (cum ar fi pentru profesioniștii în domeniul dreptului: avocați, executori judecătorești, notari, etc..).</p> <p>Declarațiile IPC21 sunt electronice și pot fi semnate electronic (având doar semnătură mobilă) și pot fi trimise E-cerere pe</p>	Este un serviciu funcțional, ce nu implică dificultăți în accesare.
-----	------------------------------	---	-----------------------------------	---------	---	---

		www.sfs.md (Declarații IPC21).			platforma www.servicii.fisc.md	
11.	Înregistrarea la CNAM	Nu este necesară deja înregistrarea separată la CNAM. Angajatorul completează declarația IRM19, iar odată trimisă asigurarea medicală se activează pentru salariatul respectiv.	Electronic	Instant	Această declarație are scopul de a furniza informații cu privire la stabilirea drepturilor sociale și medicale legate de relațiile de muncă. Declarația se face electronic prin intermediul serviciilor.fisc.md .	Este un serviciu funcțional, ce nu implică dificultăți în accesare.
12.	Înregistrarea ca plătitor TVA	Potrivit art. 112 Cod fiscal, întreprinzătorii vor depune cererea de înregistrare ca plătitori de TVA.	Electronic/ în persoană Aceasta implică o vizită fizică a reprezentantului autorității fiscale la contribuabil (în termen de 15 zile lucrătoare).	15 zile lucrătoare (aproximativ 2 săptămâni)	Ar putea fi o provocare pentru afacerile care se desfășoară la distanță sau unde nu este nevoie de spații fizice pentru a desfășura o afacere. În aceste situații, vizitele autorităților nu sunt posibile. Cu toate acestea, în prezent aceste vizite au loc aleatoriu chiar dacă legislația fiscală impune organizarea obligatorie a acestor vizite la sediul contribuabilului.	În cazul unei afaceri la distanță, vizitele autorităților fiscale vor fi excluse, aceste vizite pot fi virtuale prin solicitarea tuturor documentelor necesare. Și, consultanța oferită de reprezentanții autorităților fiscale se poate face electronic sau telefonic. Prin urmare, unele modificări ar putea fi adresate Codului fiscal în mod expres, sau în ordinele serviciului fiscal de stat.
13.	Înregistrarea în parcul IT	Solicitanții evaluează în mod independent activitățile pe care le desfășoară sau intenționează să le desfășoare în parcul IT, completează cererea de	Aplicație electronică prin autentificare MPass. Solicitantul trebuie să aibă cel puțin	7 zile lucrătoare (pentru procesarea cererii) + 5 zile lucrătoare (prelungire în cazul în care cererea	Provocarea este legată de semnătura electronică care trebuie obținută în prealabil înainte de depunerea cererii electronice de rezidență în parc IT.	Este un serviciu funcțional, ce nu implică dificultăți în accesare.

		aderare prin Platforma www.mitp.md	semnătură mobilă.	necesită modificări). În termen de 30 de zile lucrătoare de la notificarea de acceptare se va semna un acord între Moldova IT Park și rezident. La data semnării Contractului, Moldova IT Park înregistrează persoana în Registrul rezidenților Parcului, atribuie un număr de înregistrare și eliberează certificatul de înregistrare ca rezident al parcului.	Termenele sunt destul de mari în comparație cu prestarea altor servicii.	
14.	Înregistrarea în calitate de rezident în Zona	Pentru a beneficia de facilitățile oferite de ZEL e	În persoană/rep	Nu este prevăzut un termen		Necesitatea reglementării posibilității de a depune dosarul în format electronic.

	Economică Liberă	necesară înregistrarea în calitate de rezident.	rezentare prin procură			
15.	Notificările în comerț	Potrivit art. 13, p. 6, lit.c) din Legea nr. 231/2010 privind comerțul intern pentru desfășurarea activităților de comerț, antreprenorii notifică autoritatea administrației publice locale.	Electronic/în persoană Online prin www.servicii.gov.md sau ghișeu unic al actelor permise www.actpermisiv.gov.md	3 zile lucrătoare (se aplica și regula tacita, în cazul în care nu este emisă nota de respingere, întreprinzătorul își poate începe activitățile comerciale).	Este un serviciu complet electronic	Este un serviciu funcțional, ce nu implică dificultăți în accesare.
16.	Licențierea (după caz)	Anumite activități economice pot necesita obținerea de licențe.	Electronic/în persoană	Depinde de tipul de licență/tip de activitate solicitat	Licențele pot fi solicitate electronic prin portalul guvernamental www.actpermisiv.md Condiția pentru a accesa acest serviciu este deținerea unei semnături electronice.	Este un serviciu funcțional, ce nu implică dificultăți în accesare.
17.	Înregistrarea la serviciul vamal	Înregistrarea la Serviciul Vamal pentru efectuarea operațiunilor de import/export	Numai în persoană și doar cu depunerea dosarului pe hârtie.	1-2 zile lucrătoare	Este unul dintre cele mai dificile servicii de accesat. Implică prezentarea unei liste lungi de documente, majoritatea în original (15 documente). Anumite documente nu mai sunt disponibile, cum ar fi certificatul de număr statistic, sau certificatul specimenului	Acest serviciu trebuie să fie disponibil electronic, iar procesul optimizat și lista documentelor redusă.

					ștampilei, etc. A se vedea detalii aici	
18.	Certificatul de rezidență fiscală	Certificatul de rezidență fiscală se eliberează de către Serviciul Fiscal de Stat, conform prevederilor Ordinului Ministerului Finanțelor nr. 50/ 2017. Certificatul se folosește atunci când contribuabilii rezidenți în Republica Moldova intră în relații contractuale cu nerezidenți. Certificatul este util pentru evitarea dublei impuneri în baza acordurilor pe care Republica Moldova le are cu alte state.	În persoană/ solicitarea poate fi depusă și pe email cu aplicarea semnăturii electronice pe solicitare	3 zile lucrătoare	Solicitarea poate fi depusă electronic prin intermediul unui E-mail. Eliberarea la fel poate fi emisă electronic la solicitare prin aplicarea semnăturii electronice ale autorității, dar provocare este de a fi recunoscută această semnătură și în țara în care acest certificat se prezintă.	Este recomandabil ca acest serviciu să fie disponibil pe portalul servicii.fisc.md ca și celelalte servicii conexe autorității fiscale.
19.	Condica de sugestii și reclamații	Unitățile comerciale sunt obligate să dețină și să pună la dispoziția consumatorilor condica de sugestii și reclamații, ce reprezintă un registru de strictă evidență.	În persoană/ doar pe hârtie Editura Statistica asigură imprimarea condicilor de sugestii și reclamații, care se procură de agenții economici și se	La solicitare	Sesizările și reclamațiile consumatorilor se înscriu în Registrul de reclamații, care este eliberat contra plată de către Întreprinderea de Stat Editura de Imprimare "Statistica" și de reprezentanții ei de pe lângă direcțiile și secțiile teritoriale de statistică, șnuruit și autentificat prin aplicarea ștampilei și semnăturii reprezentantului autorității administrației publice locale. Autentificarea și înregistrarea Registrului de reclamații la	A se abroga Hotărârea de Guvern nr. 1141/2006 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de gestionare a Registrului de reclamații în acest existând deja o inițiativă a Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării. Această inițiativă este binevenită, dar care în același timp trebuie să ofere o alternativă eficientă consumatorilor de a reveni cu reclamații în mod electronic pe site-ul Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea

			înregistrează la APL.		autoritatea publică locală, presupune prezentarea a încă 5 acte (ex. extrasul din registrul persoanelor juridice, copia licenței pentru un anumit gen de activitate după caz, actul care confirmă dreptul de proprietate sau posesie în care agentul economic își va desfășura activitatea comercială).	Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor. O altă opțiune, de compromis ar fi posibilitatea agentului economic de a obține registrul de reclamații în mod electronic cu diapazoanele numerele de serie de la autoritatea de supraveghere și control. Experiențe în acest sens sunt cu facturile fiscale și alte acte contabile primare de scrișă evidență.
--	--	--	-----------------------	--	---	---

D. Servicii bancare și conexe

20.	Deschidere a contului bancar	Procedura și lista documentelor este similară	Doar în persoană	1-2 ore	Actele se solicită de regulă în original; se solicită extrase din registre nu mai vechi de 6 luni chiar dacă băncile au acces la datele din registru în regim online. Băncile comerciale sunt destul de reticente în a deschide cont bancar în bază de procură, este solicitată prezența administratorului la deschiderea contului.	Chiar dacă legislația nu interzicea cunoașterea clientului în mod electronic (e-kyc), băncile sunt reticente în a aplica. Având în vedere că acest subiect a continuat să fie unul destul de sensibil, în acest sens au fost operate modificări exprese în Legea nr.308/2017 privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțarea terorismului. La o etapă ulterioară, se necesită a monitoriza în ce măsură băncile își vor ajusta propriile politici și regulamente în asigura implementarea acestui instrument E-KYC (cunoașteți clientul la distanță).
-----	-------------------------------------	---	-------------------------	---------	--	---

21.	Cunoașterea clientului/ verificarea datelor <i>(Know your client)</i>	O data la 1 an, 2 ani banca solicită detalii despre clientul său și o vizită în persoană a acestuia care furnizează după caz date actualizate.	Doar în persoană		În cazul în care clientul nu se prezintă în fața băncii, tranzacțiile din conturile bancare pot fi suspendate sau clientul ar putea avea acces limitat la anumite servicii bancare. În alte cazuri, relațiile cu clientul pot fi încetate.	Solicitarea prezenței fizice a clientului o dată în an/la 2 ani în fața operatorului bancar era dictată de înțelegerea băncilor în aprecierea riscurilor de e-KYC. În acest sens au fost operate modificări exprese în Legea nr.308/2017 privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțarea terorismului, ce permite identificarea clientului la distanță. La o etapă ulterioară, se necesită a monitoriza în ce măsură băncile își vor ajusta propriile politici și regulamente în asigurarea implementarea acestui instrument E-KYC (cunoașteți clientul la distanță).
22.	Împrumuturi în valută de la nerezidenți. Notificările către BNM.	Împrumuturile sunt un instrument des utilizat de către asociați, în special când sunt cetățeni străini, nerezidenți în RM. (împrumuturi interne). Limita împrumuturilor este restricționată.	În persoană/ electronic	n/a	Notificarea către BNM, în format electronic, se poate face prin intermediul site-ului https://crm.bnm.md , care este o componentă a Sistemului informatic al Băncii Naționale a Moldovei privind licențierea, autorizarea și notificarea. Această platformă ar putea fi utilizată cu autentificarea MPass și aplicarea semnăturii electronice a utilizatorului.	Serviciul este funcțional atât electronic, cât și în persoană.

E. SEMNĂTURILE ELECTRONICE

23.	Semnăturile electronice eliberate de operatorii de telefonie mobilă	<p>Este un instrument larg utilizat de către cetățeni pentru a accesa varii servicii publice sau a confirma plăți electronice.</p>	<p>În persoană</p> <p>Prelungirea semnăturii electronice se poate realiza și de la distanță în anumite cazuri (depinde de operatorul de telefonie mobilă).</p> <p>Semnătura electronică este emisă/activată doar personal (prima dată). După care, depinde de politicile interne aplicate de operatorii de telefonie mobilă. Unii operatori au proiectat mecanismul de prelungire a semnăturii electronice la distanță. Alții, insistă asupra prezenței fizice unde va fi</p>	<p>Instant</p>	<p>Pentru rezidenți obținerea unei semnături electronice de la operatorii de telefonie mobilă este simplă, este necesar să aibă un act de identitate. Pentru străini va fi necesar să aibă permise de ședere pentru a semna contracte de abonament (nu preplătite/prepay). Doar în aceste condiții unui străin i se poate emite o semnătură electronică. Această procedură poate fi dificilă pentru un străin care nu are neapărat nevoie de un permis de ședere în Moldova.</p> <p>O provocare pentru clienții operatorilor economici este prezentarea actelor în original. Expedierea acestor acte prin e-mail nu este acceptată.</p>	<p>Nu constituie un impediment regulatoriu, ține mai degrabă de posibilitatea operatorului de a identifica străinul.</p> <p>Luând în calcul ultimele evoluții la nivel de reglementare privind identificarea clientului la distanță (E-KYC), precum și dezvoltarea platformei guvernamentale de E-KYC, dificultatea invocată supra ar putea fi depășită în timpul cel mai apropiat.</p>
-----	--	--	--	----------------	---	---

			semnat un act adițional la acordul lor anterior.			
24.	Semnături electronice avansate	Semnăturile electronice avansate oferă acces la serviciile publice, semnarea de documente electronice etc.	În persoană/ electronic prin intermediul www.semnatuara.md		Oricare dintre tipurile de semnături electronice necesită <u>cel puțin o vizită la emitentul său</u> (fie pentru a semna cererea, în scopuri de identificare, fie pentru a lua fizic stick-ul). Niciuna dintre semnături nu a putut fi obținută complet de la distanță.	Este un serviciu funcțional, ce nu implică dificultăți în accesare.

3. EVALUAREA PRELIMINARĂ A SERVICIILOR PACHETULUI DIGITALIZARE 01.

Legea nr. 175/2021 numită convențional Pachetul de digitalizare 1 a fost votată de Parlament în noiembrie 2021, iar după un an jumătate ne permite să analizăm asupra primelor rezultate la nivel de implementare. Obiectivul general al acestui pachet a fost să accelereze maxim posibil interacțiunea la distanță între o autoritate și un antreprenor.

Cele mai relevante amendamente s-au referit la:

- ✓ Înregistrarea la distanță a unei companii, modificarea documentelor de constituire sau de lichidare a afacerii;
- ✓ Posibilitatea utilizării în raporturile de muncă a semnăturii electronice, inclusiv semnarea contractului individual de muncă la distanță;
- ✓ Posibilitatea obținerii semnăturii electronice prin intermediul consulatelor Republicii Moldova;
- ✓ Introducerea procurii electronice în relațiile cu autoritățile publice;
- ✓ Recepționarea documentelor electronice și eliberarea documentelor electronice de către autorități (în mod particular a Agenției Serviciilor Publice);
- ✓ Facilitarea înregistrării la distanță pe portalul achizițiilor publice și ținerea dosarelor de achiziții publice în mod electronic;
- ✓ Eliminarea autorizării și notificării în calitate de operatori de date cu caracter personal;
- ✓ Diversificarea formei manifestării consimțământului cetățeanului la prelucrarea datelor cu caracter personal; etc.

Această notă subliniază aspecte punctuale privind implementarea unor prevederi a pachetului de Digitalizare 01. și, prin urmare, nu poate fi interpretată drept o analiză exhaustivă. Aceasta a fost elaborată reieșind din analiza cadrului normativ în vigoare relevant, a experienței accesării unor servicii publice digitale, precum și a informațiilor disponibile public. Concluziile formulate sunt exclusiv ale autorului notei și nu reprezintă opinia MISRA (Programului de Reformă Structurală USAID Moldova).

Nota a fost elaborată în versiune tabelară, care face referire la aspectele esențiale ale legii 175/2021 cu impact asupra mediului de afaceri, a comentariilor și recomandările cu privire la implementarea unor prevederi și o apreciere subiectivă asupra gradului de implementare.

	Impact redus a prevederilor Legii 175/2021, care nu s-au transpus la modul practic.
	Impact moderat a prevederilor Legii 175/2021, care au fost implementate parțial.
	Impact ridicat a prevederilor Legii 175/2021, care s-a implementat la modul practic.

LEGEA NR. 175/2021 PACHETUL DIGITALIZARE 01 LA ETAPA DE IMPLEMENTARE

Nr.	Actul normativ	Comentarii & Recomandări	Realizare
1.	<p>Legea cadastrului bunurilor imobile nr. 1543/1998</p> <p>Modificările esențiale:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Dosarele cadastrale electronice; ✓ Modul de ținere a dosarului cadastral se stabilește și se aprobă de organul central de specialitate în domeniul cadastrului. Dosarele cadastrale se întocmesc și se țin, prioritar, în format electronic; ✓ Înregistrarea drepturilor în mod electronic (art. 26); ✓ Eliberarea extraselor și certificatul privind înscrierile în registrul bunurilor imobile în formă de document electronic. 	<p>Momentan eliberarea extraselor din registrul bunurilor imobile se face doar la ghișeu. Solicitarea însă poate fi depusă și online. Începând cu 1 februarie 2023, ASP a lansat în regim de pilotare prestarea serviciilor cadastrale în regim online pe o nouă platformă (PDSE). În perioada de pilotare, cetățenii vor putea comanda servicii online exclusiv pentru bunurile imobile amplasate în mun. Chișinău.</p> <p>Este puțin probabil ca înregistrarea drepturilor (proprietate) are loc în mod electronic, în condițiile în care actele solicitate necesită a fi prezentate în original. La fel, e și în cazul operării înregistrărilor în temeiul procurilor, care trebuie să fie prezentate în original registratorului. Serviciul MPower oferă posibilitatea emiterii împuternicirilor doar pentru reprezentare pentru depunerea și ridicarea informației (extrase, certificate, etc.) din domeniul cadastrului bunurilor imobile.</p> <p>Pe lângă aspectele tehnice ce urmează a fi adaptate modificărilor operate, se recomandă și modificarea unor acte subordonate, cum ar fi: Instrucțiunea nr.112/2005 a Agenției Relații Funciare și Cadastru cu privire la înregistrarea bunurilor imobile și a drepturilor asupra lor cu prevederile legii cadru- Legea cadastrului bunurilor imobile nr. 153/1998.</p>	
2.	<p>Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107/2002</p> <p>Modificările esențiale:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Actul de constituire nu necesită a fi autentificat 	<p>Anterior modificărilor, art. 316 alin. (1) Cod Civil prevedea că <i>“Actul juridic poate fi încheiat verbal, în formă electronică, în scris sau în formă autentică.”</i> După care, articolele următoare reglementează în detalii fiecare formă din cele enumerate în art. 316 fiind o abordare conformă tehnicii legislative. Legea 175/2021 exclude sintagma din art. 316 <i>forma electronică</i>. Raționamentul modificării fiind de a sublinia că forma electronică se egalează formei scrise a unui act</p>	

	<p>notarial, se semnează doar de fondatori.</p> <p>(art. 226 alin.(1), 248 alin. (2), 249 alin. (1), art. 316 (se exclude forma electronică))</p>	<p>juridic. În condițiile în care această sintagmă se exclude, se creează impresia că forma electronică nu reprezintă o formă separată de încheiere a actului juridic. Atât timp cât art. 318 (Forma electronică a actului juridic) reglementează în detalii acest aspect, rămâne cel puțin confuză abordarea coroborând cu art. 316. Reglementările operate nu sunt conforme tehnicii legislative și pot duce la interpretări eronate de către instanțe în caz de litigii a căror obiect va ține de forma actelor juridice.</p> <p>Elaborarea actului de constituire și semnarea acestuia de fondatori în prezența registratorului nu întâmpină dificultăți în practică. Dificultăți pot apărea dacă acest act de constituire este deja semnat și prezentat registratorului, iar fondatorul nu se prezintă la ghișeu, dar este reprezentat prin procură. În cazul în care unul din fondatori este un cetățean străin, registratorii insistă ca acesta să fie reprezentat de un cetățean al RM prin procură autenticată notarial, iar actul de constituire să fie semnat în prezența notarului (autenticat notarial). Astfel, forma autentică continuă să fie recomandată de registratori, chiar dacă nu mai este obligatorie.</p> <p>Recomandarea nu este neapărat de ordin normativ, dar a înțelegerii faptului că registratorii nu sunt cei care verifică legalitatea actului, dar doar îl înregistrează. După modificările operate, registratorii rămân în continuare reticenți, iar în situații care implică lipsa unei persoane, un cetățean străin aceștia în mod informal sugerează solicitanților să întocmească aceste acte în formă autentică pentru garanții suplimentare.</p> <p>Impactul modificărilor este moderat, registratorii continuă să aibă reticența de a aplica noile prevederi justificând prin faptul că riscurile pe care și le asumă sunt prea mari; experiențe anterioare și litigiile în care au fost antrenați privind prezentarea unor acte false îi fac de asemenea să fie extrem de precauți; altele nu dispun de suficientă</p>	
--	---	--	--

		<p>înțelegere a exercițiului prin verificarea unor informații în prealabil (ex. verificarea respectării dreptului de preemțiune).</p>	
3.	<p>Legea nr. 135/2007 privind societățile cu răspundere limitată</p> <p>Modificările esențiale:</p> <p>√ Încheierea actelor de constituire doar în scris; înstrăinarea cotelor sociale fără procedura autentificării notariale.</p>	<p>A se vedea comentariile de la pct. 2. Adicional în cazul vânzării cumpărării cotelor sociale sunt întâmpinate dificultăți cel puțin sub următoarele aspecte:</p> <ul style="list-style-type: none"> √ Utilizarea modelelor de contracte de vânzare cumpărare oferite de registratori. Utilizarea unui alt model pus la dispoziție de solicitanți nu sunt agreate de registratori și au fost atestate situații de refuz informal de accepta actele. √ În cazul tranzacțiilor mai complexe, unde vânzare cumpărarea intervine în urma unor auditări legale și financiare pre vânzare, a negocierilor între părți, contractul de vânzare cumpărare poate fi mult mai complex decât cu ce sunt obișnuiți registratorii. Motiv pentru care registratorii oricum încurajează părțile ca aceste contracte să fie autentificate notarial. √ În cazul în care cumpărătorul este un cetățean străin, registratorii solicită ca aceste contracte să fie autentificate notarial. <p>Impactul modificărilor a Legii 175/2021 este unul moderat, solicitanții, cât și registratorii în vederea oferirii unor garanții suplimentare continuă să autentifice notarial contractele de vânzare cumpărare a cotelor sociale.</p> <p>Recomandarea nu este de ordin normativ, dar în înțelegerea rolului registratorilor în acest exercițiu, care nu trebuie să fie unul intruziv. Organizarea mai multor instruirii îi va face mai încrezători și le va oferi abilități de analiză a actelor prezentate de solicitanți fără a insista la utilizarea doar modelelor cu care sunt obișnuiți. Astfel se recomandă: organizarea instruirilor registratorilor (i) în aplicarea prevederilor Codului civil privind vânzarea cumpărarea cotelor sociale și (ii) aspecte esențiale de drept corporativ și al afacerilor.</p>	

<p>4.</p>	<p>Legea nr. 220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali</p> <p>Modificări esențiale:</p> <ul style="list-style-type: none"> √ Posibilitatea depunerii cererii de înregistrare a persoanei juridice în format electronic, depunerea actelor în format electronic; √ Exemplarele deciziilor adoptate de organul înregistrării de stat, precum și informația din Registrul de stat se eliberează în toate cazurile în format electronic, cu respectarea, după caz, a prevederilor Legii nr. 91/2014 privind semnătura electronică și documentul electronic, cu excepția cazurilor în care eliberarea originalului actului pe suport de hârtie este cerută de solicitant sau impusă de prevederile actelor normative. 	<p>Pentru a asigura ca întreg exercițiul de înregistrare a unei persoane juridice se realizează electronic, urmează să se reglementeze că înregistrarea poate avea loc în persoană la ghișeul unic, <u>fie prin intermediul platformei guvernamentale</u>. Legea nr.220/2007 momentan doar reglementează posibilitatea depunerii actelor în format electronic conform Legii nr. 91/2014 privind semnătura electronica și documentul electronic și ale altor acte normative subsecvente acesteia (care nu mai este în vigoare).</p> <p>Cadrul normativ național nu definește ce înseamnă rețea electronica (așa cum este utilizată în Legea nr. 220/2007), dar utilizează termenul de rețea de comunicații electronice așa cum prevede art. 2 a Legii nr. 241/2007 privind comunicațiile electronice.</p> <p>Platforma electronica trebuie să aibă posibilitatea de a autentifica și un cetățean străin în baza unui document de călătorie/pașaport/număr de identificare atribuit la intrarea în țară.</p> <p>Normele de trimitere la Legea nr. 91/2014 privind semnătura electronică și documentul electronic urmează a fi modificate corespunzător cu trimitere la o nouă lege – Legea nr. 124/2022 privind identificarea electronică și serviciile de încredere.</p> <p>Aceste constatări au fost detaliate în cap. III mai sus.</p>	
<p>5.</p>	<p>Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice</p> <p>Modificări esențiale:</p>	<p>În cazul achizițiilor publice, reglementarea a intervenit ulterior practicii deja existente. HG nr. 778/2020 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la întocmirea și păstrarea dosarului achiziției publice deja prevedea că dosarul se întocmește în mod electronic, cu excepțiile</p>	

	<p>✓ Dosarul achiziției se întocmește electronic</p>	<p>prevăzute de la art. 33 alin. (7) și (11) din Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice.</p>	
6.	<p>Codul muncii al Republicii Moldova nr. 154/2003</p> <p>Modificări esențiale:</p> <p>✓ Posibilitatea semnării contractului individual de muncă cu aplicarea semnăturii electronice și facilitarea comunicării actelor emise de angajator prin intermediul mijloacelor electronice care conțin confirmarea recepționării.</p>	<p>Contractele de muncă asemenea altor acte juridice puteau fi încheiate și anterior în mod electronic, acestea fiind asimilate actelor juridice scrise. Pentru claritate și evitarea oricăror dubii din partea angajatorilor, Codul Muncii a prevăzut în mod expres posibilitatea semnării actelor între angajator și salariat în mod electronic.</p> <p>Aplicabilitatea acestor norme depinde de disponibilitatea ambelor părți de a utiliza instrumente electronice, atât a angajatorului, cât și a salariatului. Cele mai dese ori aceste contracte sunt semnate cu salariații angajați la distanță din industria tehnologiilor informaționale. Însă, modificările operate reprezintă o încurajare substanțială subiecții raporturilor de muncă de a utiliza documentul electronic.</p>	
7.	<p>Legea nr. 242/2010 cu privire la taxele consulare</p> <p>Modificări esențiale:</p> <p>✓ Verificarea identității și transmiterea solicitării privind emiterea semnăturii electronice</p>	<p>Implementarea acestor norme a fost posibilă cu întârziere începând 10 mai 2022. MAIEIE și STISC au semnat acordul interinstituțional care facilitează perfectarea semnăturii electronice pentru cetățenii moldoveni din diasporă, prin intermediul misiunilor diplomatice și a oficiilor consulare ale Republicii Moldova. Este un serviciu funcțional, dar care trebuie mediatizat suficient pentru a fi accesat de către cetățenii RM aflați peste hotarele țării.</p>	
8.	<p>Procurile electronice (prin MPower)</p>	<p>MPower este un serviciu extrem de util cetățeanului în interacțiunea cu autoritățile. Din lista de împuterniciri, majoritatea sunt pentru relația cetățean autoritate, mai puține împuterniciri sunt aplicabile business și autoritate. Astfel, se recomandă de a diversifica lista împuternicirilor pentru mediul de afaceri (ex. Împuterniciri pentru depunerea cererii de înregistrare a unei mărci comerciale; participarea în cadrul ședințelor comisiei de contestație AGEPI; pentru depunerea cererii de</p>	

		înregistrare în calitate de rezident în ZEL (zonă economică liberă); înregistrarea dreptului de proprietate asupra unui bun imobil a unei societăți comerciale, etc.	
9.	<p>Legea nr. 241/2007 comunicațiilor electronice</p> <p>Modificări esențiale:</p> <p>✓ Furnizorii de servicii de comunicații electronice sunt obligați să ofere posibilitate utilizatorului de a încheia, modifica și înceta contracte, de a depune cereri sau reclamații în formă electronică, semnate cu semnătură electronică avansată, calificată sau de alt tip. Furnizorii nu sunt în drept să refuze sau să ignore examinarea acestor cereri.</p>	<p>Este dificil de a colecta o statistică pentru a aprecia gradul de aplicabilitatea a acestei norme, însă admitem că anume furnizorii de servicii de comunicații electronice ar fi printre cei mai dedicați în aplicarea mijloacelor electronice în comunicarea cu clienții săi.</p> <p>Problema ce a fost sesizată în contextul studiilor anterioare se referea la posibilitatea utilizatorului de a prelungi spre exemplu semnătura electronică fără a fi necesară prezența fizică. Modificările operate de principiu au soluționat acest aspect. Însă, unii furnizori continuă să insiste la încheierea contractelor și prelungirea acestora cu aplicarea semnăturilor olografe. Situația descrisă nu este rezultatul unor reglementări insuficiente, dar instruirii personalului în mod adecvat pentru a utiliza alte metode de comunicare cu clienții, a procedurilor interne elaborate în acest sens, precum și a disponibilității furnizorilor de a utiliza aceste mijloace. Pentru a sublinia acest aspect, în relația cu clienții corporativi, unii furnizori continuă să expedieze facturi fiscale printate, chiar dacă clientul este deschis pentru a le semna în mod electronic prin intermediul sistemului e-factura. Gestionarea acestor acte în mod electronic aparent pentru un furnizor cu mii de clienți este o provocare, dar care poate fi cel mai probabil depășită la fel în mod tehnic prin digitalizarea unor procese interne.</p>	
10.	<p>Legea comunicațiilor electronice nr. 241/2007</p> <p>Modificări esențiale:</p> <p>✓ Furnizorii de servicii de comunicații electronice accesibile publicului oferă</p>	<p>La nivel de reglementare a cadrului normativ secundar nu ar exista impedimente majore în aplicarea acestor prevederi, or chiar și pct. 9 din Regulamentul cu privire la furnizarea serviciilor de comunicații electronice accesibile publicului, aprobat prin Hotărârea Consiliului de Administrație ANRCETI nr. 48/2013 prevede că contractele pentru furnizarea serviciilor de comunicații electronice accesibile publicului pot fi încheiate în formă scrisă sau electronică, negociate și semnate, în spațiile comerciale ale furnizorului, la distanță sau în afara spațiilor</p>	

	<p>utilizatorului final posibilitatea de a încheia, modifica și înceta contracte, de a depune cereri sau reclamații în formă electronică, semnate cu semnătură electronică avansată calificată sau cu alt tip de semnătură electronică.</p>	<p>comerciale ale furnizorului. Totodată, prevederi similare ce țin de modalitatea de transmitere către ANRCETI a documentelor și reclamațiilor, se regăsesc și în proiectul Regulamentului privind organizarea și prestarea de către ANRCETI a serviciilor publice în domeniile comunicațiilor electronice și comunicațiilor poștale elaborat de ANRCETI, care actualmente este în proces de consultare publică și avizare. Potrivit acestui proiect documentele și reclamațiile (petițiile, cererile, sesizările, propunerile etc.) cu privire la prestarea serviciilor publice de către ANRCETI pot fi transmise, inclusiv în formă electronică conform condițiilor legale stabilite pentru documente electronice.</p> <p>Răspuns explicit din partea ANRCETI la solicitarea Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării în a identifica dificultățile la nivel practic a normelor relevante din pachetul Digitalizare nu a parvenit. Aparent cadrul normativ este permisiv, dar mai puțin aplicat de către furnizorii de servicii.</p>	
11.	<p>Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Introducerea unei componente contravenționale Excesul de putere în cazul documentelor în format electronic. ✓ O autoritate sau instituție publică nu poate refuza, recepționa, înregistra sau examina sau ignora o cerere, reclamație, petiție, sesizare pe motiv că a fost depusă în mod electronic. 	<p>Reprezintă o măsură punitivă la care s-a recurs pentru a obliga autoritățile și instituțiile la utilizarea în interesul cetățeanului a documentului electronic, în mod special când cel din urmă o solicită. Spre regret, deși există măsura punitivă, obligația principală (a autorității de a nu ignora cel puțin o sesizare/reclamație depusă în modul electronic) la fel nu este respectată.</p> <p>La modul practic dese ori cetățenii expediază solicitările în mod electronic în condițiile legii, nu recepționează confirmarea recepției documentului; sau nu recepționează un număr de înregistrare a documentului; sau ridicarea răspunsului se sugerează să se realizeze la sediul instituției pe motiv că răspunsului sunt anexate copii, etc.</p> <p>Despre faptul că această normă nu are efectul scontat, au fost și atenționările anterioare publice a Agenției de Guvernare Electronică în adresa autorităților de a accepta documentele electronice</p>	

		expediate în adresa acestora explicându-le efectele juridice ale ignorării sau a refuzului recepționării acestora.	
12.	<p>Legea nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal</p> <ul style="list-style-type: none"> √ Diversificarea formei manifestării consimțământului la prelucrarea datelor cu caracter personal √ Excluderea notificării pentru operatorii de date cu caracter personal √ Facilitarea transmiterii transfrontaliere a datelor cu caracter personal 	<p>Aceste reglementări au afectat în mod pozitiv agenții economici, or în condițiile reglementărilor anterioare procedura administrativă de notificare în calitate de operator de date cu caracter personal era extrem de împovărătoare. În acest fel, agenții economici care colectează și prelucrează date urmează să adopte o abordare pe conținut, a evaluării impactului asupra datelor cu caracter personal și evaluarea riscurilor.</p> <p>Totodată, clarificarea formei consimțământului subiectului datelor cu caracter personal a soluționat problema tehnică și practică a manifestării consimțământului consumatorului care accesează serviciu sau procură bunuri pe platforme electronice. Un click deja poate fi considerat un consimțământ valabil exprimat al consumatorului/subiectului de date cu caracter personal, care își lasă datele cu caracter personal pe o platformă necesare pentru a se încheia un contract, de a procura un bun, de indica adresa livrării, etc.</p>	
13.	<p>Legea nr. 303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare</p> <p>Legea nr. 92/2014 cu privire la energia termică și promovarea cogenerării</p> <p>Legea nr. 107/2016 cu privire la energia electrică</p> <p>Legea nr. 108/2016 cu privire la gazele naturale</p>	<p>Din informațiile disponibile și din discuțiile pe platforma Consiliului Economic, aparent aceste reglementări nu au avut efectul așteptat. Furnizorii în continuare insistă pe semnarea contractelor cu aplicarea semnăturilor olografe și a ștampilei în cazul consumatorilor (agenți economici). În acest sens, a fost expediată o solicitare de clarificare în adresa ANRE pentru a identifica care sunt dificultățile și provocările furnizorilor de a încheia contractele, de a comunica cu utilizatorii săi în mod electronic.</p> <p>Nu a parvenit un răspuns foarte univoc din partea ANRE, decât că din 44 de titulari de licențe (ex. alimentare cu apă și canalizare) 23 operatori dețin pagini web funcționale, 6 au creat un compartiment pe pagina web a primăriilor, iar 15 titulari de licențe au comunicat lipsa de mijloace financiare pentru crearea paginii și specialiștilor pentru</p>	

	<p>v Obligatoritatea furnizorilor de a încheia, modifica și înceta contracte în mod electronic, de a recepționa și examina reclamații, petiții în cazul în care consumatorul a optat pentru o asemenea formă.</p>	<p>întreținerea acesteia. În cazul titularilor de licență (gaze naturale), din 47 de titulari 12 nu dețin pagini web. În cazul titularilor de licențe din domeniul energiei electrice, desfășoară activitatea și utilizează mijloace electronice de comunicare cu consumatorii și utilizatorii de sistem doar 12 întreprinderi electroenergetice. În sectorul termoeenergetic din cei 10 titulari de licențe doar 3 operatori dispun de pagini web funcționale, respectiv se conformează cerințelor legii.</p> <p>În concluzia celor enunțate mai sus, dificultatea aplicării normelor prevăzute în pachetul Digitalizare 01. ține în primul rând de capacitățile financiare, administrative și umane de a implementa sisteme electronice care să permită comunicarea la distanță cu utilizatorii.</p>	
14.	<p>Legea nr. 91/2014 privind semnătura electronică și documentul electronic</p> <p>v Recunoașterea semnăturilor electronice emise în Uniunea Europeană</p>	<p>Această reglementare este una așteptată de mediul de afaceri în ambele sensuri, așa încât să fie acceptate semnăturile electronice în mod reciproc. La o primă etapă s-a reglementat posibilitatea recunoașterii semnăturilor electronice emise în Uniunea Europeană. Modul de recunoaștere a semnăturilor electronice calificate create utilizând un certificat calificat al cheii publice eliberat de un prestator de servicii de încredere dintr-un stat membru al Uniunii Europene este stabilit de Guvern. O hotărâre de Guvern nr. 491/2022 din 13.07.2022 în acest sens a fost aprobată, însă soluțiile tehnice nu au fost încă elaborate, cum ar fi:</p> <p>(1) asigurarea funcționării dispozitivului de verificare a semnăturilor electronice în conformitate cu recomandările Comisiei Europene referitoare la preluarea și adăugarea certificatelor calificate emise de subiecții din lista de încredere a prestatorilor de servicii de încredere calificați, precum și cu normele tehnice în domeniul semnăturii electronice avansate calificate; și</p> <p>(2) asigurarea dezvoltării serviciului electronic guvernamental integrat de semnătură electronică (MSign) în vederea integrării dispozitivului</p>	

		de verificare a semnăturii electronice, create utilizând un certificat al cheii publice eliberat de un prestator se servicii de încredere dintr-un stat membru al UE.	
15.	<p>Legea nr. 160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător</p> <p>✓ Actul permisiv și/sau duplicatul acestuia se eliberează în formă de document electronic trimis la adresa electronică indicată de solicitant sau eliberat prin intermediul serviciului guvernamental de notificări electronice.</p>	<p>Cu referire la aplicarea acestor norme a fost solicitată o notă informativă a ANRCETI, care a comunicat că darea, suspendarea și retragerea actelor permise se stabilește în principal de Legea nr. 160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător, iar notificarea/cererea se consideră realizate în cazul în care au fost îndeplinite toate cerințele ce țin de transmiterea, forma și conținutul prevăzute de Legea sus menționată. Prevederi în acest sens se regăsesc în proiectul Regulamentului privind organizarea și prestarea de către ANRCETI a serviciilor publice în domeniile de comunicații electronice și comunicațiilor poștale, elaborate de ANRCETI. Astfel, momentan cadrul normativ subordonat legii lipsește pentru a asigura buna implementare a normelor din pachetul Digitalizare 01, dar care se află momentan în consultări publice.</p>	
16.	<p>Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018</p> <p>✓ Desfășurarea procedurii administrative în mod electronic</p> <p>✓ Posibilitatea reprezentării în procedura administrativă prin procură electronică</p>	<p>Este un mecanism pus la dispoziția cetățeanului care vine să faciliteze relația sa cu statul. Reprezentarea prin procură acolo unde este cazul este binevenită, în mod special dacă părțile sunt deschise de a utiliza semnăturile electronice și documentul electronic. Despre cât de aplicabile sunt aceste norme este exact despre deschiderea autorităților. Așa cum se menționa mai sus, acestea încă mai sunt atenționate în a utiliza documentul electronic, a înțelege consecințele juridice aplicabile în cazul ignorării aplicării acestor prevederi.</p>	

4. PROPUNERI DE MODIFICĂRI A CADRULUI NORMATIV

1. Legea nr. 200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova

Obiectul modificărilor:

Invitațiile pentru obținerea vizelor

Art. 27 alin. (1) se modifică după cum urmează: “Ministerul Afacerilor Interne și Integrării Europene, în comun cu Ministerul Afacerilor Interne și cu alte organe abilitate ale Republicii Moldova, *va stabili în fiecare an calendaristic* lista statelor ai căror cetățeni vor primi vize pe bază de invitație, aprobată prin hotărâre de Guvern”

E-reședință în scop de afaceri

Analiza oportunității de a reglementa permise de ședere electronice în scop de afacere. E-reședința reprezentând emiterea unei identități digitale sau a unui statut care ar oferi acces la mediul de afaceri din Moldova. Acest statut ar permite străinilor să acceseze serviciile publice electronice naționale, să înregistreze companii, să aibă acces la servicii fiscale etc. E-reședința poate fi o opțiune complementară permiselor de ședere obișnuite.

Un model în acest sens este Estonian E-residency.

Vizele pentru nomazi

Pachetul Digitalizare 01., precum și proiectul Digitalizare 02. este concentrat pe eliminarea barierelor de a desfășura o afacere în Republica Moldova, inclusiv prin utilizarea instrumentelor electronice. Această perspectivă poate fi inversată în sensul oferirii atenției și celor care desfășoară activități comerciale la distanță/sau sunt freelancers, dar care decid să se mute în Republica Moldova pentru o perioadă determinată de timp. În contextul regional în care se află Republica Moldova și a unui număr ridicat de imigranți, o asemenea abordare ar putea oferi valoare adăugată.

Vizele pentru nomazi este un concept destul de întâlnit în țările UE (inclusiv România) și nu doar. Posesorii unei vize de nomad au dreptul de ședere în țările respective pentru o perioadă mai îndelungată de timp (ca și liber profesioniști freelancers sau ca angajați a unor companii în afara țării în care aceștia intenționează să rămână). Deținerea unei asemenea vize nu implică și obținerea unui permis de ședere sau a permisului de muncă.

În anul 2022 au fost identificate 42 de țări care emit vize de nomad. Mai multe informații pot fi găsite aici: <https://visaguide.world/digital-nomad-visa/>

2. Hotărârea de Guvern 1187/2010 cu privire la implementarea Ghișeului unic de documentare a străinilor

Obiectul modificărilor:

Atribuirea IDNP străinului

Modificările propuse în Pachetul *Contactless Business* prevede posibilitatea atribuirii unui număr de identificare IDNO străinului care nu a intrat încă pe teritoriul țării. Cu această funcție se deleagă autoritățile competente pentru străini, la caz ar fi Biroul de Migrație și Azil. În cazul în care aceste

modificări se vor adopta, urmează a fi operate și modificări a Hotărârii de Guvern 1187/2010 prin includerea unei asemenea competențe acestei autorități.

La pct. 4 se introduce un nou aliniat cu lit. „m) *evidența inițială a străinului investitor prin atribuirea identificatorului unic al persoanei fizice (IDNP) în baza cererii depuse de reprezentantul străinului care acționează în baza împuternicirilor de reprezentare, în baza semnăturii electronice emise de investitori prin utilizarea Sistemului informațional automatizat „Registrul împuternicirilor de reprezentare în baza semnăturii electronice (MPower).”*

3. Legea nr. 220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice

Obiectul modificărilor:

Înregistrarea electronică a unei companii

La Art. 8 alin. (1) lit. b) va avea următorul cuprins: “*a) se depun în formă electronică prin intermediul portalului guvernamental de servicii electronice cu aplicarea semnăturii electronice emise în condițiile Legii nr. 124/2022 privind identificarea electronică și serviciile de încredere*”

La Art. 8 alin. (2²) va avea următorul cuprins: “*Solicitantul poate transmite copiile de pe documentele necesare pe suport de hârtie, scanate în format electronic, pentru a fi anexate la cerere. În acest caz, copiile respective urmează a fi autentificate de către solicitant prin aplicarea semnăturii electronice emise în condițiile Legii nr. 124/2022 privind identificarea electronică și serviciile de încredere.*”

La Art. 8 alin. (5) va avea următorul cuprins: “*La primirea cererii și documentelor pentru înregistrarea de stat, solicitantului se eliberează un bon de confirmare a primirii cererii, în care se indică numărul cererii și data primirii acesteia, denumirea structurii teritoriale, lista documentelor depuse, data stabilită pentru eliberarea actelor. În cazul primirii documentelor prin intermediul portalului guvernamental a serviciilor publice, solicitantului i se generează aceeași confirmare în formă electronică.*”

La Art. 8 alin. (6) va avea următorul cuprins: “*Organul înregistrării de stat nu este în drept să refuze primirea cererii de înregistrare sau să solicite alte documente, să insiste asupra utilizării unor modele anumite a actelor privind constituirea persoanelor juridice decât dacă cadrul normativ în vigoare reglementează în mod expres un model tipizat.*”

4. Legea nr. 440/2001 cu privire la zonele economice libere

Obiectul modificărilor:

Înregistrarea electronică a rezidenților

La Art. 6 alin. (2) va avea următorul cuprins: “*Selectarea rezidenților se efectuează în mod electronic de către Administrație pe bază de concurs, ținându-se cont de volumul și caracterul investițiilor preconizate, de necesitatea de creare a infrastructurii de producție și neproductive a zonei, de menținerea orientării zonei libere spre fabricarea producției industriale pentru export, de teritoriul și terenurile libere, de asigurare cu forță de muncă, apă, resurse energetice și de alte criterii.*”

La Art. 6 alin. (4) va avea următorul cuprins: “*Modul de desfășurare a concursurilor în mod electronic se stabilește în regulamentul cu privire la concursuri, aprobat de Guvern*”

5. Hotărârea de Guvern nr. 1141/2006 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de gestionare a Registrului de reclamații

Obiectul modificărilor:

Condica de sugestii și reclamații

În perioada în care a fost elaborată această analiză, Ministerul Economiei și Digitalizării a inițiat procedura privind abrogarea Hotărârii de Guvern nr. 1141/2006 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de gestionare a Registrului de reclamații și a prevederilor incidente din Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor.

Cert este că deși acest instrument este depășit de timp, consumatorilor trebuie să li se pună la dispoziție un instrument electronic sau canal electronic oficial prin care să-și înregistreze reclamațiile. Totodată, o soluție de compromis ar putea fi eliberarea acestor registre în mod electronic (cu numere de serii) asemenea facturilor.

6. Ordinul nr. 276/2002 cu privire la perfectarea actelor vamale la vămuirea mărfurilor provenite din tranzacțiile economice externe. Abrogarea Ordinului nr, 276/2002.

Admitem că abrogarea acestui ordin se va realiza și în contextul intrării în vigoare a noului Cod Vamal al Republicii Moldova.

5. CONCLUZII

Pachetul Digitalizare 01, cât și proiectul *Contactless Business* a propulsat considerabil accesibilitatea serviciilor publice electronice pentru mediul de afaceri, fapt care a minimalizat interacțiunea cu factorul uman. Modificările operate au totuși o natură practică deosebită, or nu ține de o anumită interpretare a celor care aplică legea, dar și de posibilitățile tehnice reale de a implementa soluția prescrisă.

Exercițiul de reglementare reprezintă doar o parte soluției, și doar în cumul cu alte instrumente tehnice care să asigure eficiența: partea operațională și tehnică a serviciului, resurse financiare, resurse umane calificate, etc. Având în vedere că nu toate aceste instrumente au fost disponibile odată cu reglementarea, multe din serviciile analizate au fost doar parțial digitalizate; altele oferă posibilitatea doar a depunerii solicitărilor electronice, serviciul fiind prestat în mod tradițional pe hârtie; altele nu au fost deloc digitalizate și puse la dispoziție publicului; unele fiind abia la faza de pilotare, etc.

Majoritatea serviciilor care s-au regăsit în pachetul Legii nr. 175/2021 (digitalizare 01) au fost demarate de autoritățile responsabile în vederea punerii la dispoziție cetățenilor. Gradul lor de implementare însă a fost diferit, iar cauza esențială a întârzierilor ar fi lipsa întregului ecosistem pentru o bună funcționare a acestor servicii, iar aici ne referim la:

- a. Aspectele tehnice necesare pentru implementarea acestor servicii, ce necesită timp pentru a le proiecta, pilota și aplica la modul practic (dosarul electronic cadastral; înregistrarea unei societăți comerciale sută la sută electronic ca și proces, nu doar a depunerii actelor în format electronic; etc);
- b. Capacități instituționale de a asigura buna funcționare a acestor servicii/amendamente; lipsa instruirilor cu referire la noile modificări legislative pentru a asigura ca cei care aplică legea să dispună de abilități suficiente pentru a asigura un grad înalt de satisfacție a consumatorilor acestor servicii (ex. a registratorilor ASP);
- c. Capacități financiare de a asigura dezvoltarea platformelor electronice, interoperabilitatea registrelor publice, etc.;
- d. Toate serviciile electronice publice enunțate în această notă sunt condiționate de deținerea unei semnături electronice. Prin urmare, pentru a asigura o cerere crescută a acestor servicii prioritatea zero ar trebui să se asigure accesul cât mai facil la obținerea semnăturilor electronice de către cetățeni, cât și cetățenilor străini cu intenții de a demara afaceri în Republica Moldova.

În partea ce ține de maparea serviciilor electronice disponibile mediului de afaceri, pe lângă concluziile detaliate mai sus, ținem să constatăm că totuși au fost depuse eforturi considerabile în acest domeniu și o bună parte din servicii sunt accesibile în mod electronic (chiar dacă nu automatizate/digitalizate toate fazele prestării serviciului).